

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De septem artibus liberalibus - Cod. Aug. perg. 171

Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius

[S.l.], [1. Drittel des 9. Jh.]

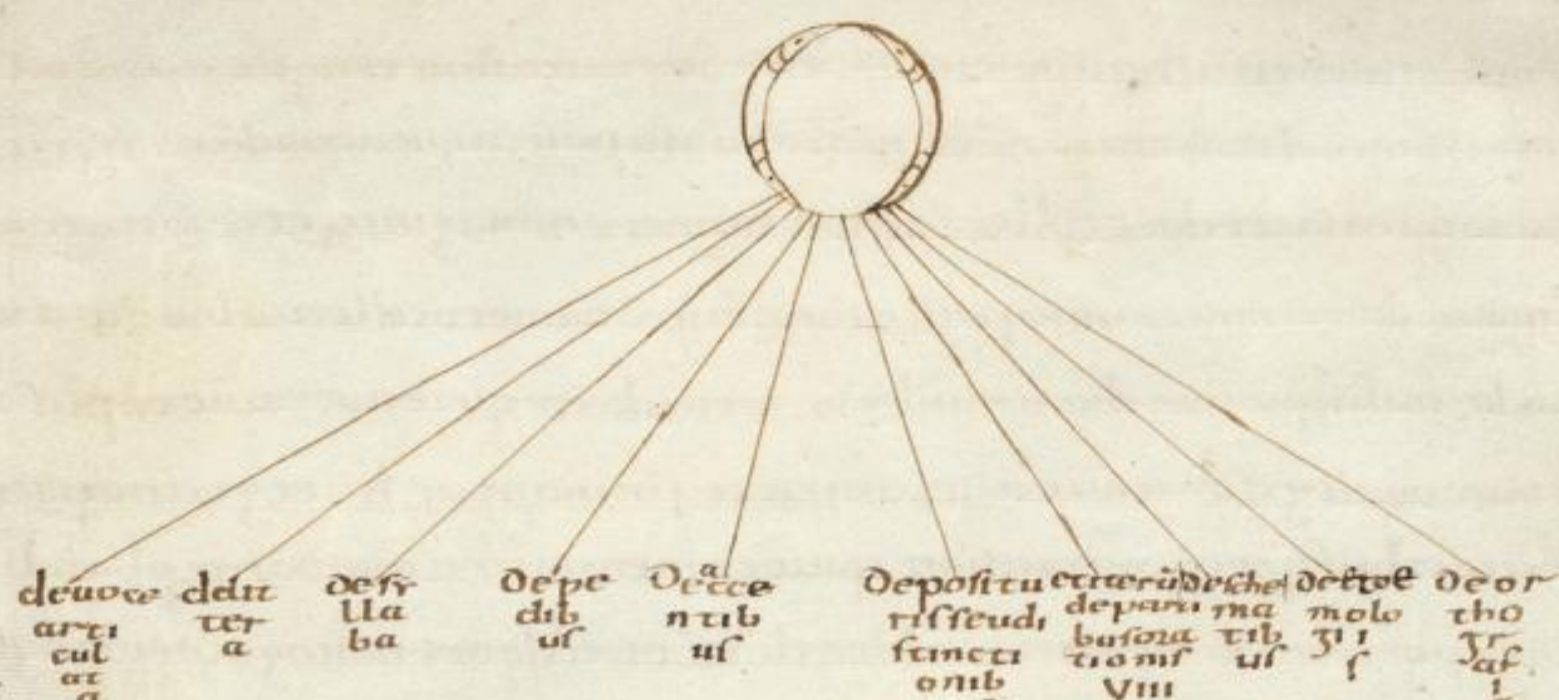
De arte grammatica

[urn:nbn:de:bsz:31-38304](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-38304)

matica uero est scientia quae abstracta considerat quantitatem abstractam
taem quantitatis dicitur. quam intellectu a materia separantes uel ab a
liis accidentibus sola ratiocinatione tractamus, sicut totius uoluminisordo
quasi quodam uade pmissus est. nunc quem admodum pollicita sunt p diuisi
ones definitiones quae suas dno iuuanter reddamus qui ad duplex quodam mo
do discendi genus est quando & linealis descriptio imbut diligenter aspec
tu & post aurium preparatus intrat auditus, nec illud quoque tacebi
mus quibus auctoribus tam grecis quam latinis quae dicimus exposita cla
ruerunt, ut qui studio se legere uoluerit quibusdam compendii introduc
tus lucidius maior uerba percipiet. **EXPLICIT PRAEFATIO**

INCPINSTITIODEARTEGRAMMATICA

Grammatica a litteris nom accepit sicut uocabulum ipsius derivatus sonus
ostendit, quae primus omnium cadmus se decem tantum legitur inuenisse et
grecis studiosi si miser adens reliqua ipsius uacitate animi suppleuerunt,
de quarum formulis atque uirtutibus helemus & priscianus subtiliter
atque sermone locuti sunt. Grammatica uero est per se pulchre elo
quendi ex poetis inlustribus auctoribusque collecta, Officiu eius est
sine uita dictione psalmetrica que componere, si uero elima
tae locutionis uel scriptura inculpabili placere peritia, sed quam
uis auctore sepe superiorum de arte grammatice ordine diuer
sot tractauerint suisque seculis honoris decus haberit ut pale
mon phocas probus. et censorinus nobis tam placet in medium donatum
deducere qui & pueris specialiter aptus & tironibus probatur ac
comodus cuius gemina commenta reliquimus ut supra quod ipse lati
nus est fiat clarior dupliciter explanatus
DONATUS Igitur in secunda parte ita dicitur

Vox articulata est aer percussus sensibilis cuius dicitur quantum in ipso esse
Littera est pars minima uocis articulatae; Syllaba est comprehensio
 litterarum uel unius uocalis enuntiatio tēporū capax;
Presens syllabarū & tēporū certadī numeratio; Accentus est uocis
 uocis artificiosa p̄nuntiatio; Positura siue distinctio est moderate p̄nun-
 tiationis aptare pausatō; Partes autē orationis sunt octo nomen
 p̄nomen uerbum aduerbiū participiū coniunctio p̄positio inter-
 iectio; Nomen est pars orationis cū casu corporis aut rē p̄prie cōmuni-
 ter uel significans p̄prie ut roma tiberis; cōmuniter ut urbs flumē;
Pronomen est pars orationis que p̄nominē posita tantundē p̄ne signi-
 ficat p̄sonā que interdū recipit; Uerbiū est pars orationis cū tēpore
 & p̄sona sine casu; Aduerbiū est pars orationis que adiecta uerbo signi-
 ficationē eius explanat a. Ique implet ut iā faciā uel non faciā;
Participium est pars orationis dicta qd̄ partē capiat nominis par-
 tē uerbi; recipit enim a nomine genera & casus a uerbo tēpora &
 significationes ab utroque numeros & figurat; Coniunctio est pars
 orationis adnectens ordinans que sententiā; P̄positio est pars ora-
 tionis que p̄posita aliis partibus orationis significationē eius aut
 mutat aut complet aut minuit; Interiectio est pars orationis

significans mentis affectu uocem condita. Schemata sunt transformationes
sermonum uel sententiaru ornatas causa posita que a quoda artigrapha
phonomine sacerdote collecta sunt numero nonaginta et octo ita con
utque ad donatam inter uicia posita sunt in ipso numero collecta clauduntur,
quod et mihi quoque durum uidetur uicia dicere quae auctorum exemplis
et maxime legis diuinae auctoritate firmanur, haec grammaticis
oratoribus que communia sunt quae tamen in utraque parte probabili
ter reperiuntur aptata, addendum est etiam de etymologia et orthogra
phia de quibus alios scripsisse certissimum est. Etymologia est autue
ra aut uerisimilis demonstratio declarans ex qua origine uerba des
cendant. Orthographia est rectitudo describendi nullo errore uicia
quaemanu componit et lingua. haec breuiter dicta sufficiant cetera
quae uoluerit latius pleniusque cognoscere cum praefatione sua codice
legat quem nostra curiositate forma uisid e arte donaticui de ortho
graphia libri metalium de etymologia inserimus quartum quoque
de schematibus sacerdotis adiunximus. **quae** tamen diligens lector in
uno codice reperire possit quod artigraphice deputatum esse cognos
cit, sed quia continentia magis artigraphicae dictae est cura uimus
aliqua de nominis uerbi quereculis pro parte subicere quas recte con
tulari to theli orationis partis adseruit. Graecanomina quae a pud nos
in as exeunt tres species habent prima est ut olim spiritus, naoli piadis
et pythradis facta. Secunda ut pallas thoas ca las na pallas tho
antis caclan tis facta, tertia ut aeneas pythagoras licas na aeneae
pythagorae licae, quae donostri artatione nomina quae geneti uomes
exeunt nominatiuo. a. ut catilinae catilinae sed haec graecae sunt,
ideo in nominatiuo s. littera retinent quae dicitamen pdunt. s. litte
ra in nominatiuo ut nicias melea ergo in his nominatiuis consuetudo

seruanda est si littera pcedente terminatoru species sunt quinque prima quo
 ru nominatiuus et accusatiuus et uocatiuus plurales similes sunt. generatiuus
 pluralis in um exit ut hercules pler herculu plurum, secunda species est quae a
 superiore hoc differt qd generatiuus pluralis in ium conpellit accusatiuum
 in eu. t'nubes rupes cautes in qua forma masculina non habent, tertia que
 etiam si aliqua inter se habent differentiam in declinatione tamen qm in
 cremento syllabar u pares sunt in obliquis casibus in una specie redigun
 tur ut ceres bipes merces masculina tunc exemplum non sunt nisi graeca ut
 chremes laches quarta species hoc differt a pcedente quod p oblicos ca
 sus in i conpellit cu superior. si littera seruata uidelicet qm in nomina
 tiuo non ut superiora es producunt sed contra hant ut hos pes antistes ales
 comes, quinta species a superiore hoc differt quod generatiuo aucta syll
 laba, littera finitur qui etiam datiuus a bebitur accusatiuo in em exit
 ablatiuo in e producta cui adiectarum syllabar u generatiuus pluralis
 facit, cuius numerus nominatiuus cum prima positione et uocatiuo singu
 lari confundit, datiuus et ablatiuus in bus syllaba finit ut facies dies
 species sed consuetudine et spei corripuit fortas se qd mono syllaba sunt
 si littera pcedente terminatarum alia crescit p oblicos casus
 alia in modum positionis continentur dicitur in numero singula
 rioru igitur quae nancrescunt species sunt tres p rima generis masculi
 ni ut serobis mensis, licet lucanus exiguam serobe dixerit feminini et co
 munis, ut canis uenis quoru declinatio liquet, secunda species hoc a
 superiore differt qd ablatiuus in i littera finit accusatiuus in im ut duo
 sola masculina liberis tiberis feminae clabis pelbis urris sitis tussis,
 hanc ratione declinandi manifesta diminutio facit quae i produ
 ta in omnibus si spnunciatur, itaque quotiens dubitamus de nominis
 enuntiatione diminutione eius consulemus, earumque syllaba

creta species sunt duae, quarum altera corripit. i. litteram, in qua forma sunt
masculina sanguis pulvis lapis, femina cuspiscassus, in quibus nihil inter est
quod alia in declinatione. i. conseruant aliam et transeunt, ite quod alia disaliaris
syllaba in genetiuo finiantur, altera species in littera pducit in nominatiuo
ut *litris* amnis quae et in obliquis littera conseruant et in genetiuo plura
liante. *um*. syllaba dicimus *litrium* licium. *anum* non ut superiora lapidum *cupi*
duca *fidus*. i. littera pcedente o terminato. unum sit paruum discrimen una speci
es potest esse, nam cum omnia in obliquis syllaba cescant hoc differunt quod quaedam in
genetiuo e littera in *t*. quaedam in *d*. quaedam in *r*. conuertunt ut nepos nepotis
custos custodis, mono syllaba masculina ut flos floris rosis rosis ite neutrum os
ouis in ossibus autem nominatiuum consuetudo facit. *os*. contrariatione quoniam in
genetiuis non habet sed nunc os si potest dici quoniam neutraque nominatiuo
in terminantur bus syllaba non admittunt numerum pluralitergo in mono
syllaba analogia non tenetur, i. littera pcurrente. *u* terminatorum
species sunt sex, prima genetiuis. i. simplicem uocatiuis. e. terminatur ut
marcus sextus genetiuis ut marci sexti uocatiuo ut marce sexte, secunda
species a superiore hoc diffiat quod genetiuis. i. geminat et in uocatiuis. i. terminatur
ut anto^urius iulius huius anto^urii iulii facit et. *o*. antoniu^u in ceteris. *a*. superiore
consentiunt; tertia species nominatiuum cum uocatiuo miscet et genetiuis eas
de litteras producte conseruat datiuo. *u*. et. *i*. ablatiuis. *u*. accusatiuis. *um*.
terminatur ut senatus fluctus exercitus, quae pluraliter nominatiuum
cum accusatiuis et uocatiuis inus productum agunt genetiuum in *um*. datiuum
et ablatiuum in bus syllaba quarta species incrementum syllaba ppublicos casus
accipit nam tamen ut aliqua uarietate inter se habent, quaedam enim u. litte
ra retinent alias corripit alias pducta ut *ligus*. *liguris* *palus*. *paludis* *uir*
tus *uir* *tutis*, quaedam eandem. u. litteram in e. mutat ut uetus ueteris nemus
nemoris uenus ueneris quae tamen unum modum dedinantur, laus et fraus

cū sint monosyllaba et duae uocales habeant iuncta in eadē specie habentur quia simi-
liter syllabae crescunt, quāta species nominum quae uis terminatur ut unus solus
totus quae hoc modo declinantur unū. unius. uni. unū. unus. ab uno. uniuersū. uniuersor
uni. ab unis, sexta ut in uleus. teuleus. auocatiuo. ē. litterae geminatae efferuntur ut
eculee. emulee, sed quidā alunt teneberr. de uiuocatiuo. precedere, s. littera fini-
ta pcedente. i. neutra monosyllaba sunt ut tres. si sexus, s. littera pceden-
te. u. duae species sunt prima quae in i. gene uia. g. et pluralē non habet
ut uulzus. pelagus. uirus. lucretius. uir. dicit quāquā rectius in flexum
maneat i. secundae species sunt quae publicae casus crescunt et genetiuo
singulari in his litterae exeunt ut genus. nemus. ex quibus quaedā. u. in. ē.
mutant ut o. lus. oleris. ulcus. ulceris. quaedā in. o. unemus. nemoris. pecus. pe-
coris, in dubitatione ueniunt femus. et ferus. in. ē. an in. o. mutant. quā
quae nus. syllaba finiunt. u. in. ē. mutant ut uulnus. cenus. fenus. et fene-
rator. dicimus, fenus. eni. exēplo non debet nocere cū inter dubia genera po-
natur. ne ueteres. fer. cor. atos. agros. dicebant. non fer. cer. atos, s. littera
fina nomina praecurrentibus. n. uel. r. omnes sunt unius generis nisi quae
ante. s. r. habent interdū. d. recipiunt ut socors. socordis. interdū. t. ut sol-
ler. in. r. in plurali quoque excepto genetiuo et accusatiuo omnibus ^{casib;} simi-
liter declinantur, nā quaedā in ium. genetiuo accusatiuo in. ē. exeunt ut
mar. sarrus. quaedā in ium. ut sapiens. patiens. et ob hoc accusatiue eorum in. is.
exeunt, plerique autē ex his nominatibus generibus cōmunia sunt et in lit-
tera qua habent neutra in nominatiuo plurali dant etiā genetiui reli-
quorum generū cū quibus cōmunia sunt, t. littera neutra tantū nomina
quaedā pauca finiuntur ut. g. quod non declinatur ut caput. s. incipit
quidā cū lac dieunt adieciunt. t. propter quod facit lactis sed ufr-
gi. lius. lac mihi non est at enouū non frigore defit, quippe cū nulla apud
nos nomina in duas mutas exeant et ideo ueteres lactem in nominatiuo
dixerant

h

X. littera ter minata quae dā in geneti uo plurali in quibus omnia cōmunicant in i um
ex eunt ob hoc accusati uo in i et i plurima uero geneti uo in i et m non praecur
rent in i et ob hoc m et i accusati uo ex eunt nā in reliquis con sentiunt ut pote cū
singulariter omnia nominati uo et uocati uo habeant geneti uo in i et i a
zant dati uū in i littera ablati uū desinant adiecta que m accusati uum
desinant impleant q; pluraliter que ro dati uū ablati uū q; b; syllaba finiunt
nam de ceteris quibus dis sident ueteres quidā atrocū et fero cū quarta uo
omniū x. littera finiuntur. una species sui debetur huic x. litterae om nes uoca
les praefertuntur ut capax frutex p nix atrocū et ferox ex is no mi ni b; quae in
nominati uo pducuntur quaedā corri piuntur, quaedā consentiunt **pax**
et nō nominati uo in obliquis dis sentiunt pax enī et rapax nē rex et pumex
nē x. lux ē pri mā positionē uariant ac nix et nutrix nē nox et adrox sic
in primā positione consentiunt ut discrepent. p obliquos pax enī et ra
pax nē rex et pumex nē lux et lux et iā pri mā positionē uariant ad
nix et nutrix nē nox et atrocū sic in primā positione consentiunt ut
discrepent p obliquos et illud anima aduertendū est quaedā ex is i
littera in g. quaedā in c. p declinationes con pelleret lex enī legis rex
z regis facti capix picis nix nucis; nā in his quae non sunt mono syllaba
nūquā non x. littera geneti uo in c. conuertitur ut frutex fruticis
ferox ferocis supellex autē et senex et nix pri uilegio quodā con
trariationē declinantur qm supellex duabus syllabis tres est qd
uetat ratiō et senex ut in nominati uo nē geneti uo disyllabus ma
net cū omnia x. littera ter minata crescant et nix nec in c. conuer
titur ut pix nec in g. ut rex sed in u. consonans in uocalē transire
non possit. In plurali autē geneti uo ablati uis singularis forma uer
ta nā in a. autō terminatus in r u exit ē. correpta in u producta in
rū. i. terminatus. iū. u. terminatus in ym dati uis et ablati uis

50
plurales itē cū mīseunt. cū inbus quae p̄cepta in scho- lis sunt trinozā p̄d quo-
tens in n̄ ex eunt longa sillaba terminantur quotiens inbus breui; decursis
nomini sinezulis aequē est consequentia dicere canonansque uerborū primae
coniugationis uerba quae uel. o. littera alia p̄cedente uocaliter terminantur
uel praeeunte uocali qualibet formas habet quatuor. Secundae coniu-
gationis correpte uerba formas habent ⁱⁱⁱ tria sic quaecūque uerba indi-
cative modo tēpore praesentis p̄sona prima. i. o. litteris terminantur
formas habent sex quae. uo. formas habent duas quae nulla p̄cedente uo-
cali. o. littera terminantur formas habent duodecim t̄t̄is coniu-
gationis productae uerba quae indicative modo tēpore praesentis p̄sona prima. io. litte-
ris terminantur formas habent quinque quaecūque autē uerba cuiuscūque
coniugationis indicative modo tēpore praesentis p̄sona prima uel nulla p̄cedente uo-
cali uel qualibet alia p̄cedente. o. littera terminantur eorū declinatio haec numero
formarū continetur de quibus singulis dicā p̄ime coniugationis uerba indicative
modo tēpore praesentis p̄sona prima aut. o. littera nulla alia p̄cedente uocaliter
terminantur ut amo. canto. aut. o. ut cōmōne uocaliter aut. io. ut laniatio aut.
uo. ut est uo continuo. Prime coniugationis uerba imperatiui modo tēpore
praesentis ad secundā p̄sonā. a. littera p̄ducta terminantur ut amo. ama. canto.
canta. in finito modo ad imperatiuum modū. rē. sillaba manente p̄ductione
terminantur ut ama. amare. canta. cantare. itē prima coniugatio quae indica-
tiue modo tēpore praesentis spe uel absoluta adiecta ad imperatiuum. ui. sillaba
manente p̄ductione terminantur ut cōmōne o. cōmōne o. uilano. lania.
lania. uisatio. satia. satia. uel eodē modo eodē tēpore speciem incoatiua adiec-
ta ad imperatiuum modū. am. sillaba terminantur ut cōmea. cōmea. bā. lania. la-
nia. bā. est uel abā. prima coniugatio eodē modo eodē tēpore speciem recorda-
tiua adiectis ad imperatiuum modū uel. m. sillabis. m. terminantur partes
ut cōmea. cōmea. uel. lania. lania. bā. a. est uel. a. est uel. uel. rā. prima coniugatione

partes

eo dē modo dotē pore futuro adiecta ad imperatiuum modū. bō. s̄llaba terminantur uocā
mea cōmea bolania laniabo aestua aestuabo, quae uero indicatiuo modo dotē pore p̄sen
tia ad primā p̄sonā. ō. littera nulla alia p̄cedente uocaliter terminatur ea indicati
uo modo dotē pore p̄terito specie absoluta et exacta quattuor modis p̄feruntur,
et est primus qui similē regulā hīs habet quae indicatiuo modo dotē pore p̄sen
tia ad primā p̄sonā pene ultimā uocalē habet ut amo. ama. amari. amabā. amaue
rā. amabo. amare. secundus est qui. ō. m. i. conuertit et pene ultimā in p̄terito
p̄fecto tertiā ab ultimā plusquā p̄fecto. ē. producit ut ad uisio. ad uisui. ad uerā,
tertius qui similē quidē regulā habet primū modū sed detracta. a. littera dis
tingit se cōsecari. seca. hā. seca. hō. seca. res. fac. et enī specie absoluta se cui et exacta se
cuerā, quarta est qui p̄zeminat in ē. s̄llaba p̄fertur ut s̄tio. s̄stia. s̄ti. s̄tia. s̄tia
ho. s̄tia. hūic. simile. do. da. dedi. dabā. de. derā. da. bo. da. re. co. re. p̄tia. littera. ā. con
tra regulā in eo quod est. dabā. dabo. dā. p̄fertur, secundae coniugationis uerba
indicatiuo modo dotē pore p̄sen. tia ad primā p̄sonā. ē. ō. littera terminantur ut ui
de. ui. des. mo. neo. mone. s̄. secundae coniugationis uerba. ē. imperatiuo modo
dotē pore p̄sen. tia ad secundā p̄sonā. ē. littera p̄ducta terminantur ut uideo
uide. mone. mone. Secunda coniugationis uerba infinito modo adiecta ad
imperatiuum modū. rē. s̄llaba manente p̄ductione terminantur ut uide
uide. re. mone. mone. Secunda coniugationis uerba indicatiuo modo dotē pore
p̄rae. t̄rito specie absoluta et exacta septē modis declinantur et est primus
qui formā regulae custodit. nā forma haec est cū secundae coniugationis uerba
indicatiuo modo dotē pore p̄terito quidē p̄fecto adiecto ad imperatiuum modū
ui. s̄llaba manente p̄ductione terminantur ut dele. o. dele. de. le. u. plusquā
p̄fecto autē adiectis ad imperatiuum modū. t̄ie. r̄am. s̄llaba terminan
tur ut dele. uerā, secundus est cū indicatiui modi primae p̄sonae. ē. ē. ō. litteris
transiunt in. i. ut se. de. o. se. di. et in exacta se. de. r̄a. tertius est cū ē. ē. ō. in. u. et
i. mutantur ut ca. leo. ca. lūi. mone. o. monui. ca. luerā. monuerā. quartus est

cū ē et o. in ī. mutant et consonantē quae p̄cedit in s̄. ut mulgeo mul simul s̄erā;
 quintus est cū ē et o. in ī. p̄cedens uero consonans in x̄ mutatur ut luceo et lugeo
 luxi luxerā. Sextus est qui p̄ duplicationē syllabae p̄fertur ut spondeo spondi spo
 ponderā. Septimus est qui resoluitur in formā passiuorū. ut audeo ausus s̄us est ausus
 erā eras erā. Secundus con iugationis uerba ^{specie} in coactiua. adiecta
 ad imperatiuū. ba. syllaba manente productione terminantur ut uide
 uidebā. mone monebā. Secundus con iugationis uerba ^{ma} in coactiua. adiecta
 ad imperatiuū modū. bo. syllaba manente p̄ductione terminantur ut uide
 uidebo. mone monebo. Tertiae con iugationis correptae uerba in coactiua modo t̄po
 presentis p̄sona prima aut ō. littera nulla alia p̄cedente uocaliter terminantur
 legolegi petopetis aut ī. ut rapiarapis. facio facis aut uō. ut induo inruo; tertiae
 con iugationis correptae uerba quae in coactiua modo t̄po presentis p̄sona prima
ō. littera nulla alia p̄cedente uocaliter terminantur eadē imperatiua modo t̄po
 presentis p̄sona secunda. e. correpta p̄cedente consonanti primae positionis ter
 minantur ut legolege. petopetō. que ū. et ō. in imperatiua modo ū. et ē. retinebunt
 induo indue inruo inruue; tertiae con iugationis correptae uerba infiniti modi adiec
 ta ad imperatiuū modū. re. syllaba manente correptione terminantur ut lege
 legere. pete. petere; tertiae con iugationis uerba quae in coactiua modo t̄po
 presentis p̄sona prima. io. littera terminantur ea p̄teritū p̄fectū et plusquam
 p̄fectū sex modis enuntiant. Primus est qui tertiae con iugationis p̄ducte integra
 regula sequitur. hic est qui imperatiui modi regula in p̄ductionē uertit et in abso
 luta specie adsumit. ui. syllaba et inexacta. uercon. ut cupio cupiui cupiuerā;
 haec eadē tamen interdū sublata ū. littera in absoluta specie et geminata. ī. in exacta
 t̄po correptae ad p̄numtiantur ut cupiui cupiuerā; Secundus modus est qui prime
 positionis uero ō. littera deponit et p̄eunt ē syllaba seumutata uocali seu p̄
 se uerante p̄duci ut facio feci fugio fugi; inexacta uero specie in deposita et in ē.
 mutata. ram. syllaba adsumit ut fecerā fugerā; tertius modus est cū ī. et ō.

mū. etā conuertuntur ut elicio elicui elicuerā; quartus depositis. iō. litteris p̄eunte
 consonante p̄. s̄. geminū enuntiantur ut p̄cucio p̄cussi p̄cussērā; quintus qui p̄. x̄.
 ut aspicio aspexi aspexērā Sextus qui p̄ geminationē syllabę enuntiantur ut p̄cucio
 p̄cuperi p̄cuperērā; tertius coniugationis correpti uerba quae indicati uo modo tē pore prae
 senti p̄sona prima. o. littera terminantur ea praeterito et absoluto et exacto duo
 bus modis enuntiantur et est primus cū primae positionis uerba. o. in. i. cōmutant ut
 induo indui induerā. Secundus qui p̄. x̄. pronuntiantur ut inferuo inferui inferuerā;
 tertius correptae uerba quae indicati uo modo tē pore praesenti p̄sona prima. o. lita
 ra nulla alia uocali praecedente terminatur ea indicati uo modo tē pore praeteri
 to specig absolute et exacta undecim modis declinantur et est primus qui tertius con
 iugationis p̄ductis integrā formā sequitur ut supra ostendimus in his uerbis que tertia
 coniugatione correptā indicati uo modo tē pore praesenti p̄sona prima. iō. littera
 terminantur ut enim esse cupio cupiui cupiuerā sic peto petui petierā haec quoque
 u. littera interdū subtrahunt et. i. geminant ut peti petierā. Secunda est cū. o. in. i.
 conuertit esse qui primae positionis uerbi. o. littera in. i. cōmutat et praecedente syllaba
 se uoluta uocali se uoluerante p̄ducit deposita etia consonante si fuerit medi
 a in qua prima uocalis desinat ut azoezi egerā. lezolezilezerā. corū autē quae
 in consonante desinunt exempla sunt haec francozofrezi frezerā. fundo fundi fundērā
 Quartus est qui media consonante deponit et praecedente uocalē corripit ut findo findi
 findērā. scindo scindi scinderā; quintus. o. littera deposita. u. et. i. adsumit ut molo
 molui. moluerā. colocolui. coluerā. Sextus qui deposita. o. s̄. et. i. adsumit ut car
 po. cr̄. asp̄. cr̄. aspera. scribo. scripsi. scripsērā. septimus qui. o. deposita et p̄eunte con
 sonante p̄. s̄. geminū pronuntiantur ut metomes surmesuerā; octa uis qui simili cor
 reptione puni. esse praecedente uocali p̄ducta declinatur ut trudo trusi truserā; nonus qui
 p̄. x̄. adnuntiantur ut expungo expunxi expunxērā. Decimus qui p̄ geminationē pri
 mae syllabę p̄ferunt ut punzo pupuzi pupuzērā. curro cucurri curserā. Undecimus
 qui uerborū compositorū ultimā syllabā geminat ut tra do tradidi tradideram

Y unzo unxi unxērā

reddo red dī dī reddiderā. Duodecimus qui in forma passiuorum resoluitur ut fido si sus
 sū esse si sus ē et cetera. Haec omnia tertie coniugationis correpta uerba
 indicatiuomodo tēpore prae terito specie inchoatiua adiecta ad imperatiuū
 modū. bam. sillabā p̄cedente. a. consonante primae positionis. a. uocali ad
 iectā p̄ductione terminantur ut lege lege bā pete pete bā exceptis his quae i.
ante. o. habuerint et aeniē iectā i. littera ad imperatiuū et adiecta bam. sillaba
 p̄ducta ē. terminantur ut rapio rapet apiebā; tertie coniugationis correp
 te uerba indicatiuomodo tēpore futuro sublata ē. littera et adiecta am.
sillabā terminantur ut lege legā pete petā inducendū; exceptis his quae i. an
te. o. habuerint in prima positione et aeniē i. in conuertunt et ad sūta am. silla
 ba faciunt sūta ū ut rapio rapet apīā facio face faciā tertie coniugationis p̄duc
 te uerba indicatiuomodo tēpore praesentis primae p̄sonae autē ē. o. litteris
 terminantur ut adeo adisp deo prodisp aut. io. ut audio audisp nutrio nutris. ter
 tie coniugationis p̄ducte uerba imperatiuomodo tēpore praesentis in secunda
 p̄sona. i. p̄ducta terminantur ut adeo adisp deo p̄di audio audisp nutrio nutri;
 haec in infinito adiecta ad imperatiuū modū. re. sillaba manente p̄ducti
 one terminantur ut adire prodire audire; tertie coniugationis
 uerba quae indicatiuomodo tēpore praesentis primae eo. litteris termi
 nantur. ea. modo indicatiuomodo tēpore praeterito specie absoluta adiecta ad im
 peratiuū. ui. sillaba terminantur ut adeo adire exacta autē uerba ut a
 di uera sed consuetudo sepe breuitate ad petent. u. littera subtrahit et ab
 soluta in gemina. i. ut adire p̄di adierā p̄dierā inchoatiua quoque spe
 cie adiecta ad imperatiuū modū. bam. sillaba terminantur ut adire
 prodire; quae uero indicatiuomodo tēpore praesentis primae oi. latte
 ra terminantur et autē tēpore praeterito absoluta et extra formā quin
 quemodis enuntiantur; et est primus similis superi ut nutrio nutriui nutri
 uerā nutrimur et audire audierā ut apu uer giliū audierat et sona fuit

Specie tantum inchoata uel distans tunc enim tertiae coniugationis productae uerba inchoata
 uo modo tēpore presentis personae prima. 10. litterae terminantur ea eodem modo tēpore
 praeterito specie inchoata uel producta manente nobis sima syllaba adiciuntur. bam.
 ut audiebam ueniebam operiebam quaequae haec ueteres sine e littera praenuntiabant
 ut uerzilius nutriti bat tyrtusque pater cui regiae parente nomen. secundus modus
 est cum o amissis praecedens syllaba productur ut uenio ueni uenera tertius cum i et o.
 inu. et i. matunt ut operio operui oportuerat quartus quidam positus i et o praecedens
 tē consonantem in s conuertit ut sartio sartis sarsis seta, quintus qui p. ca. enuntiatur
 ut uinctio uinxi uinxerit, tertiae coniugationis productae uerba quae inchoata uo modo
 tēpore presentis e. litterae terminantur eadem tēpore futuro eodem modo. bo. syllaba
 adiecta ad imperatiuum modum. con. syllaba terminantur ut audio audia audia nutritio
 nutritio nutritia quae uisite rentius ptulerit pbo inde uisparet gemina esse praenuntiationem
 dixit enim iam scibouibus et inchoata uo modo tēpore presentis eorum quae e. litterae
 rater terminantur sunt uerba quae ad uerbo praesentis praeteriti simile habent
 ut luceo et luceo luxitenim facit ite cernit et crescit et creant facit. Sunt alia quae u
 na uerbi positione duas coniugationes teneant ut pando faciunt enim pandas et pan
 dis mandas et mandis uerba casibus iunguntur inter dum singulis ita geneti uo ut
 misereor tui datiuo ut sua de otibi accusati uo ut moneo te ablatiuo ut uo illo
 Inter dum duobus aut geneti uo et accusati uo ut fungor hanc re et illare
Haec scitis ad exempla analogiae dixisse sufficiat nunc ad uerba rhetoricae
 diuisione scilicet definitiones quae ueniamus quae sicut exiensia adque copiosae sunt ita mul
Rhetoricam dicitur a potare thore. sicut id est copia deducta a locutionis influere
Ars autem rhetorica est sicut magister tradunt saecularium litterarum bene
 dicendi scientiam in ciuilibus quaestionibus. oratio igitur est uerborum
 dicendi peritus ut dictum est in ciuilibus quaestionibus.
Oratoris autem officium est appositum dicere ad persuadendum.
 Adiecta ad imperium modo determinantur ut a deo ad adhibere opem pro quibus. 10.